

Anförande av General Håkan Syrén vid Oslo Militære Samfund den 4 februari 2008.

Ömsesidigt förstärkande strukturer – ett svenskt perspektiv

1. Inledning

Jag vill börja med att tacka för inbjudan att komma hit till denna traditionsfyllda lokal och ge mitt svenska perspektiv på framtida samarbetsmöjligheter mellan de norska och svenska försvarsmakterna. Vi står inför viktiga gemensamma vägval som kräver framsynthet och djärvhet. Vi har stora möjligheter, men tiden är knapp.

Vi har mycket att bygga vidare på. Vi har en lång tradition av nära och förtroendefullt samarbete på alla nivåer mellan våra försvarsmakter. Vi har haft ett väl utvecklat nordiskt samarbete sedan lång tid när det gäller förberedelser och deltagande i internationella fredsoperationer

Den långa kalla krigsperioden innebar speciella förutsättningar. En viktig grund var dock hela tiden, att vi i Norden hade starka egenintressen av en informell samordning som verkade ömsesidigt stabilitetsstärkande. Den gick ibland under etiketten ”den nordiska balansen”, en etikett som jag tror från början myntades här i Norge.

För oss i Sverige har det genom åren varit av stort värde att ha Norge som en insiktsfull dialogpartner i frågor som rör säkerhets- och försvarspolitik.

Ni har utifrån ert Natoperspektiv bidragit till vår insikt om det bredare strategiska sammanhang i vilket även Sverige var en del .

Under det senaste händelserika decenniet har vi i Sverige också fått värdefullt stöd från Norge i våra ansträngningar att, som aktivt partnerland, utveckla ett nära praktiskt samarbete med Nato. Det gäller då inte minst i de Nato-ledda insatser till vilka vi bidrar.

Intensiteten i våra kontakter har ökat mycket påtagligt de senaste åren. Ett näraliggande exempel: Jag träffar faktiskt idag min norske kollega för tredje gången bara i år. För två veckor sedan medverkade vi båda vid Folk och Försvars årliga konferens i Sälen i Sverige. Förra veckan var jag och mina nordiska och baltiska kollegor gäster här i Norge. Agendan av samarbetsfrågor blir allt längre och en huvudpunkt var just hur vi nu ska bredda och fördjupa samarbetet i hela den utvidgande nordiska kretsen.

Det är ett tidens tecken och om något en illustration till såväl växande samarbetsmöjligheter som samarbetsbehov.

Rubriken för mitt anförande idag har satts till ”*Ömsesidigt förstärkande strukturer – ett svenskt perspektiv*”. Formuleringen utgår från titeln på den gemensamma studie av samarbetsmöjligheterna, som gjorts av våra försvarsmakter.

Jag kommer strax att återkomma till de konkreta förslag som ges i studien men vill först ge ett bredare svenskt perspektiv på behovet och möjligheterna till ökat samarbete.

Låt mig då redan inledningsvis understryka att vi hela tiden betraktar de norsk-svenska möjligheterna inom en bredare nordisk, europeisk och transatlantisk samarbetsram. Något rent nordiskt alternativ existerar inte! Även tillsammans förblir vi små såväl i ett europeiskt som i ett globalt perspektiv och vi blir allt mer beroende av en stark yttre ram för vår säkerhet. Detta är självklart för de flesta i denna sal, men det är långtifrån självklart för alla andra. Det finns, inte minst i Sverige, en ofta en tendens att vilja se nordiskt samarbete som ett okontroversiellt alternativ till andra samarbetsformat. Även om Sverige sedan tio mer än tio år är medlem av EU så finns fortfarande en betydande EU-skepsis och trots ett långt utvecklats samarbete med Nato så har tanken på medlemskap svagt stöd i den allmänna opinionen.

2. Tillbakablick

Diskussionen om ett närmare samarbete mellan våra försvarsmakter började här i Oslo för ungefär två och ett halvt år sedan. Sverre Diesen och jag som då båda var rätt nya i våra försvarschefsroller började jämföra våra respektive försvarsmakters framtidsperspektiv.

Lite senare under hösten deltog vi tillsammans i en av de många jubileumsårs-konferenserna. Konferensens tema var ”Felles sikkerhet i Norden – fra splittelse till samarbeid?”. Rubriken för både mitt och Sverre Diesens föredrag var ”*Från nationellt till flernationellt försvar?*”.

Efter att ha konstaterat att utvecklingen av svenskt och norskt försvar gick i mer parallella banor än kanske någonsin och att vi stod inför en lång rad likartade utmaningar avslutade jag mitt anförande med följande ord:

”Inom försvarspolitikerna står Norge och Sverige idag närmare varandra än kanske någonsin sedan unionsupplösningen. Våra säkerhetspolitiska ramvillkor skiljer sig visserligen, Norge i Nato men utanför EU, Sverige i EU men utanför Nato. I dagens värld innebär detta dock allt mindre för den praktiska utformningen av våra försvarsmakter.

Både den svenska och den norska Försvarsmakten är nu i en situation där möjligheterna, att nationellt, på egen hand, bära upp en allsidig militär struktur snabbt minskar, i alla fall om vi ska hålla den kvalitativa nivå som krävs för att vara en relevant partner i det europeiska och globala samarbetet.

Även om grannsamarbetet ensamt bara kan tillgodose en del av de behov vi har, så har vi allt att vinna på att utnyttja de samarbetsmöjligheter som finns maximalt. Ett sådant samarbete kan också i sig bidra till att stärka broarna mellan FN, EU och Nato,

något som gynnar oss båda. Det stärker den nordiska dimensionen inom det samlade euroatlantiska samarbetet och det ger oss tillsammans bättre möjligheter att tillgodose våra långsiktiga säkerhetsintressen i en alltmer globaliserad och sammanvävd värld.

Jag är optimist och ser hellre möjligheter än problem. Vi har under de närmaste åren en historisk chans att på ett förutsättningslöst sätt pröva möjligheterna till utökat samarbete. De mesta av de hinder som tidigare begränsat oss är borta, vi står inför radikala omprövningar av det mesta som vi under lång tid betraktat som eviga sanningar och sist men inte minst – vi strävar till alldeles övervägande del mot samma mål.”

Så långt alltså vad jag sa här i Oslo för lite mer än två år sedan. Det intressanta var att Sverre Diesens norska perspektiv var nästan exakt detsamma. Vi hade båda dragit slutsatsen att det inte längre var någon fråga om val mellan nationellt och flernationellt, utan att ett kraftigt utvecklat flernationellt samarbete framöver var ett imperativ för egentligen alla länder i Europa

Detta blev upptakten till ett år av intensiva gemensamma studier som i båda våra länder bedrevs nära kopplat till våra nationella framtidsstudier. I dessa har vi på bred front – inom 18 olika huvudområden - identifierat och analyserat möjligheter till vad vi kallar ömsesidigt förstärkande samarbeten mellan våra försvarsmakter.

Att vårt initiativ legat rätt i tiden har styrkts av reaktionerna runt omkring oss, såväl i våra grannländer som i den bredare EU- och Nato-kretsen. Finland har ända från början följt den norsk-svenska studien som observatör och under våren kommer vi nu att göra kompletterande studier av hur samarbetet med Finland på motsvarande sätt kan utvecklas. Vi välkomnar naturligtvis en stegvis breddning av diskussionen till övriga nordiska liksom baltiska grannar.

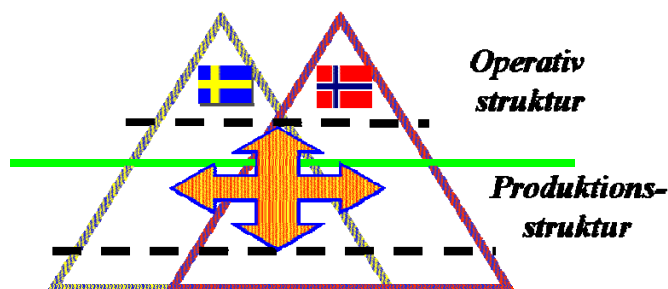
Sverre Diesen och jag gjorde i slutet av förra året en gemensam presentation av möjlighetsstudien i Bryssel för samtliga försvarshefer i Nato och partnerkretsen. Intresset var mycket påtagligt.

Det var också varit intressant – inte minst för mig som företrädare för partnerlandet Sverige – att senare höra Natos generalsekreterare välkomna det svensk-norska initiativet som ett exempel på hur han skulle vilja se samarbetet utvecklas även mellan de olika medlemsländerna i Nato!

3. Svenska utgångspunkter

Innebörden har vi när vi i olika sammanhang informerat om studien illustrerat med en enkel figur med två trianglar (se nedan).

Våra respektive försvarsmakter representeras av var sin triangel där den breda basen bär upp de operativa förmågor som ytterst är försvarets *raison d'être*.

I takt med att våra försvarsmakters volym krymper tar basen ett allt större utrymme. Kostnadseffektiviteten sjunker och vi riskerar till slut att hamna i en situation där basen tar all kraft utan att räcka till någon effektiv output. Det krävs inte särskilt mycket analys för att inse att det är mycket i våra respektive trianglar som dubbleras och att det finns ett stort utrymme för rationaliseringar som kan stärka möjligheterna att få output såväl i Norge som i Sverige – dvs. att bygga **ömsesidigt förstärkande samarbeten**.

Ett viktigt grundvärde har hela tiden varit att slå vakt om den nationella suveräniteten vad gäller utnyttjandet av våra respektive operativa förmågor. Toppen på trianglarna ska alltså förbli under nationell kontroll. Genom samarbete i produktionen av förmågorna får vi på båda sidor utrymme för att behålla förmågor som vi annars av ekonomiska skäl skulle tvingas ge upp. Vi stärker alltså på båda sidor vår nationella förmåga. Självklart skapar vi samtidigt också nog så intressanta möjligheter till framtida effektivt gemensamt agerande, men det är då fråga för våra politiker och inte för oss militärer.

Låt mig nu på några olika sätt fördjupa bilden av det svenska perspektivet på framtida samarbete. Det är ingen tillfällighet att ni kommer att känna igen många av dem. Vi har som sagt funnit många gemensamma dimensioner i vår analys.

Uppgifter och behov

En första dimension handlar om de utmaningar vi ser, det vill säga vilka framtida uppgifter och behov vi ser. Den bilden sammanfattas på ett bra sätt av den karta över nordområdet som Sverre Diesen ofta visar. Det är en karta vars strategiska innebörd är i snabb omvandling.

Det har varit tydligt här i Norge under rätt lång tid, men det är nu en bild som får en alltmer konkret innebörd även för Sverige. Det blir extra tydligt när vi lägger på strukturen på hur energiresurserna i norr kommer att transporteras till konsumenterna längre söderut i Europa. Vad som då blir så tydligt är att det är en utveckling som påverkar hela området. Den gasledning som nu planeras mellan Ryssland och Tyskland i Östersjön ingår i ett större sammanhang. Vad som händer i Östersjöområdet hänger direkt ihop med vad som händer i Barentsområdet i norr. Även klimatutvecklingen öppnar nya framtidsperspektiv med möjligheten av en öppen nordostpassage i en nära framtid.

Att slå vakt om stabilitet och säkerhet i området liksom att hävda våra nordiska intressen gentemot starka yttre parter blir i allt högre grad en gemensam utmaning. Det är en utmaning som ställer krav på fortsatt robust nationell suveränitetshävdande förmåga i alla våra länder.

Den ställer också krav på oss att på de olika sätt vi kan vara relevanta parter i det bredare europeiska och transatlantiska samarbetet. Det senare handlar både om att ha en militär förmåga som kan verka effektivt tillsammans med andra länder och om att löpande ge våra bidrag till internationella fredsbyggande insatser runt omkring i världen.

Här är det viktigt att förstå att svensk alliansfrihet idag inte är synonym med att vi ser framför oss situationer, där Sverige skulle agera ensamt vid uppväxande hot mot områdets säkerhet. Den svenska parlamentariska försvarsberedningen skriver till exempel i sin för ett par månader presenterade rapport följande:

”Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba en annan EU-medlemsstat eller ett annat nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas”.

Försvarsberedningens slutsats innebär inte förpliktelser med den uttrycker en vilja att agera.

Ekonomiska realiteter

En andra dimension handlar om ekonomiska realiteter. Det är en bild som präglas av tre utvecklingar.

För det första av en långsiktigt rotad trend där försvarsmaktens anslag som andel av BNP stadigt minskar och där anslaget till försvarsmakten mätt i konstant penningvärde under lång tid legat på en konstant nivå och under den senaste tioårsperioden reducerats betydligt.

För det andra så ser vi hur driften av försvaret successivt tar ett allt större utrymme och att utrymmet för investeringar i motsvarande grad minskar. Övergången från ett stort förrådsställt invasionsförsvar till ett insatsberett eller insatt insatsförsvar innebär definitionsmässigt just detta. Det är en utveckling som förstärks av att det samlade anslaget minskat.

För det tredje handlar det om kostnadsutvecklingen inom försvarsområdet. Vi har här exakt samma erfarenheter i både Norge och Sverige. Vi har att möta en utveckling som stadigt innebär att kostnaden för upprätthålla en viss volym på försvarsmakten blir allt högre. Det handlar om att personalkostnaderna stiger snabbare än den allmänna prisutvecklingen och det handlar om att den kvalitativa utvecklingen gör att nya generationer av system och förband blir ett antal procent dyrare varje år räknat i fast penningvärde.

Exakt hur många procent det handlar om är knappast möjligt att ange. Det skiftar givetvis mellan olika områden och också i viss utsträckning mellan våra länder. Vi

brukar för vår del, utgående från tidigare erfarenheter, tala om mellan tre och fyra procent.

Det kan kanske låta hanterbart sett i ett kort tidsperspektiv, men den långsiktiga effekten är mycket påtaglig och kännbar. Tre och en halv procents årlig urholkning kan översättas till en halvering på tjugo år. Och omvänt, för att kunna upprätthålla samma volym över en tjugoårsperiod krävs en fördubbling av anslagsnivån.

Den som studerar den kvantitativa utvecklingen av våra respektive försvarsmakter över de senaste decennierna kan rätt lätt se den konkreta innebörden av detta samband. Det är också mot den bakgrunden som vi måste analysera våra framtida möjligheter och utmaningar.

Jag ska strax återvända till detta, men vill först lägga på min tredje dimension som handlar om den transformation som den svenska Försvarsmakten just nu genomgår. Det är en utveckling som i allt väsentligt löper i parallella spår med den norska. Det är alltså den tredje pusselbiten för att förstå bakgrund och potential för det ökade samarbete vi föreslagit.

Från invasionsförsvar till insatsförsvar.

Transformeringen av den svenska Försvarsmakten har varit en stegvis process där säkerhetspolitiska överväganden och militär analys blandats med ekonomisk nödvändighet och där det i efterhand är svårt att klart urskilja vad som har varit orsak och verkan.

Den helt avgörande faktorn är naturligtvis den genomgripande förändring av vår säkerhetspolitiska miljö som inleddes med murens fall för två decennier år sedan.

Det fleråriga försvarsbeslutet som fattades av riksdagen 2004 innebar att den tydliga omläggning av försvarspolitikens inriktning som påbörjats fyra år tidigare bekräftades och ytterligare preciserades. Nu klargjordes att målet entydigt var ett **insatsförsvar** med hög förmåga **här och nu**. Uppgiften att ha förmåga här och nu styrdes inte minst av en ökad ambition att kunna medverka i internationella fredsfrämjande operationer.

Omvärldsutvecklingen sedan det föregående försvarsbeslutet var en starkt påverkande faktor. EU:s i november 2003 antagna säkerhetsstrategi, liksom europeisk enighet om behovet av större förmåga att snabbt kunna bidra till internationell krishantering verkade i samma riktning. Beslutet att skapa en europeisk snabbinsatsförmåga, EU Battle Groups, togs våren 2004.

De internationella insatserna var ett huvudmotiv för satsningen på här och nu, men bakom den samlade inriktningen fanns också ett grundkrav att insatsförsvaret skulle kunna användas **både** internationellt **och** nationellt.

Uppgiften att kunna hävda svensk suveränitet och att försvara Sverige finns givetvis kvar, men innebar i den nya situationen väsentligt annorlunda krav på förmåga än tidigare. En omedelbart användbar nationell militär förmåga för att hävda territoriell

integritet i alla dimensioner är efterfrågad. Det innebär behov av ett mångsidigt och tillgängligt försvar, men lägre kvantitativa anspråk än det tidigare invasionsförsvaret.

Målet att ha handlingsfrihet att kunna möta nya hot och utmaningar finns kvar och ställer också det krav på fortsatt bredd i förmåga och kompetens. Det är dock viktigt att här komma ihåg den yttre ram som jag nyss refererat till. Det handlar inte om att kunna möta framtida större hot på egen hand, utan det handlar om att ha förmåga att tillvarata våra intressen inom en bredare ram.

Målet är att skapa **en struktur** där de internationella och nationella kraven så långt som det är möjligt går hand i hand. Kraven på användbarhet bidrar till att upprätthålla ett starkt operativt tryck på all förbandsutveckling. Det skall alltså inte gå att slå sig till ro utifrån en känsla av att de som ställs krav på förmåga ligger långt bortom horisonten.

Satsningen på multinationell interoperabilitet har hög prioritet. Den är ett led i att säkerställa förmåga att verka tillsammans med andra länder – i internationella insatser på olika håll i världen, liksom vid behov för att möta gemensamma utmaningar i vår del av världen. Det handlar då om interoperabilitet på full bredd, dvs. om materiel, doktriner, utbildning, övning osv.

Totalt omfattar Försvarsmaktens insatsorganisation nu drygt 60 000 män och kvinnor.

Den strategiska och operativa högkvarterfunktionen har samlats i en nationell ledningsfunktion i vilken även de tre taktiska kommandona ingår. Denna insatsledning har idag ansvaret för både nationella och internationella insatser.

Markstridskrafterna omfattar ett trettiotal bataljonsenheter av olika typer samt ett mycket kvalificerat hemvärn med 30 000 man organiserade i 60 hemvärnsbataljoner.

De marina stridskrafterna innefattar sju robotkorvetter och fyra ubåtar, alla med hög modernitet. De innefattar också ett antal minröjningsfartyg och en amfibiebataljon.

Flygstridskrafterna är nu helt utrustade med JAS 39 Gripen. De sista planen slutlevereras under 2008 och flygstridskrafterna omfattar då totalt omkring 150 Gripen flygplan. Ungefär hälften är av dessa tillhör just nu den Nato-interoperabla C/D versionen. Inriktningen är att långsiktigt ha ungefär 100 plan, alla med full Nato-interoperabilitet.

Trots fallande investeringsandel är den materiella standarden på våra insatsförband idag genomgående hög. Det är i många fall ett arv av investeringar som beslutades för mer än tio år sedan.

Markstridskrafterna är exempelvis utrustade med Leopard 2 stridsvagnen, stridsfordon 90 och artillerilokaliseringssystemet Arthur. I marinen är ett nytt korvettsystem, Visby-klassen, under införande. På ubåtssidan finns två ubåtar av Västergötlandklass och två av Gotlandklass. Flygvapnet utnyttjar som redan nämnts fjärde generationens stridsflygplan Gripen och har också det luftburna radarspaningssystemet Erieye.

Den internationella insatsförmågan är en del av den samlade insatsförmågan och bygger på de förband som har de högsta beredskapskraven. Vårt mål är att skapa en modulär insatsstruktur med största möjliga flexibilitet mellan nationella och internationella insatser. De förband som vi anmält till de internationella förbandsregistren representerar idag nästa alla typer av förband i insatsförsvaret.

På marksidan återfinns bland annat skytte-, artilleri-, luftvärn-, jägar-, EOD-, special och ingenjörsförband, på marinsidan korvetter, ubåtar, minröjnings- och amfibieförband. På flygsidan ingår JAS Gripen-förband, transportflyg och signalspaningsförmåga.

Flertalet av dessa förmågor används eller har använts i internationella insatser under de senaste åren. Det samlade svenska militära utlandsengagemanget just nu ligger strax under 1000 personer. Till detta kommer under första halvåret i år att den svenska delen av NBG som nu står i beredskap uppgår till 2350 personer.

Den svenska regeringens mål, är att efterhand kunna ungefär fördubbla Sveriges löpande bidrag till internationella insatser

NBG har varit och är en stor utmaning för hela Försvarmakten. Den innefattar komponenter från alla delar av Försvarmakten och uppsättandet har fungerat som en stark katalysator för hela reformarbetet. Den har ställt omedelbara reformkrav inom såväl personal- som materielförsörjning. Samtliga svenska soldater i NBG är nu anställda på kontrakt. Vi har reformerat värnpliktsutbildning och infört en frivillig kontraktbaserad tredje utbildningstermin för internationella insatser. Vi håller på och ställer om hela personalförsörjningen till insatsförsvarets behov. Det innebär bland annat att vi nu inför – eller återgår till att ha - en specialistofficerkarriär vid sidan av generalistkarriären. NBG har också verkat som en katalysator för att utveckla samverkan mellan politiskt och militärt beslutsfattande, nationellt och multinationellt. Kravet på att kunna skicka ut ett förband inom tio dagar från politiskt beslut i EU är tveklöst mycket krävande och förutsätter om det skall kunna realiseras väl uppövade kontakter och beslutskanaler.

Bilden av det svenska försvarets internationalisering är inte komplett utan att nämna några ord om det internationella övningsmönstret. Den nationella ramen har blivit för liten för att bära upp övningar av den storlek som krävs för att ge våra chefer och förband övning på högre nivåer. De internationella övningarna spelar därför idag en helt avgörande roll för att utveckla våra förbands förmåga. Den utgör också den ram inom vilken vi kan verifiera att vi har den förmåga som krävs för att kunna bidra i kvalificerade gemensamma insatser. Det är viktiga kvitton inte minst för de förband som sällan får möjlighet att visa sin förmåga i internationella insatser.

Vi deltar i ett allt tätare övnings-samarbete inom ramen för Partnerskap för Fred. Flera av de största övningarna, t ex Cold Response, har genomförts i Norge och med nära samverkan mellan svenska och norska förband.

Vårt ubåtssystem av Gotlandsklass har under två års tid prövats i krävande övningar med den amerikanska Stilla-havsflottan. Resultaten har varit entydigt positiva. De svenska ubåtsförbanden håller absolut yppersta klass.

Våra JAS-Gripen har på ett motsvarande sätt testats under vad som är maximalt realistiska övningsförutsättningar i en amerikansk Red Flag övning. Sju JAS Gripen ombaserade då tillsammans med ett basförband till Alaska, deltog med utomordentliga resultat i ett par veckors intensiv övning och återvände sedan utan missöden till hemmabasen i Sverige.

Bilden av insatsförsvaret är inte fullständig utan att också återkoppla till den organisatoriska utvecklingen. De ekonomiska förutsättningarna som gavs 2004 innebar en tioprocentig ramminskning och en fortsatt organisationsminskning ned till en grundstruktur, som nu balanserar nära den gräns som kan betecknas som underkritisk. Den bilden skall relateras till vad jag tidigare sagt om innebörden av en kostnadsutveckling som hela tiden urholkar volymen.

Kvantiteten förband och system har inom flera områden sjunkit till nivåer som ligger på gränsen till att vara underkritiska. Med kritisk nivå avser jag då en volym som medger att förband och system kan utvecklas, underhållas, utbildas och användas operativt. Det är inte då längre möjligt att reducera antalet enheter utan det handlar i framtiden i så fall om att ta bort hela funktioner eller förmågor.

4. Den gemensamma möjlighetsstudien

Der främsta sättet att hantera dilemmat att vidmakthålla bredd i våra förmågor trots sjunkande volymer är att samarbeta mer med andra länder och att därigenom tillsammans öka kostnadseffektivitet i produktion och utnyttjande. Ökat flernationellt samarbete är i dag en nödvändighet!

Därmed är jag tillbaka till utgångspunkterna för det vidgade samarbete vi nu eftersträvar mellan Sverige och Norge. Vi står i hög grad inför likartade utmaningar när våra försvar nu reformeras för att vara lika användbara i multinationella insatser utanför territoriet som på hemmaplan. För att knyta an till de tidigare trianglarna skapar vi en gemensam bas som bär upp topparna på de två trianglarna – den operativa förmågan.

Möjligheterna till ömsesidigt förstärkande samarbeten är stora redan om vi ser till de närmaste åren och ökar när vi blickar längre fram. Vi har i studien analyserat 18 olika huvudområden. De spänner över hela fältet inom utbildningsområdet, de innefattar gemensamma övningsfält och övningar, liksom kvalificerade sjukvårdsförband, logistik och flygtransporter på det internationella fältet. Det handlar också om ett mer utvecklat samarbete inom forskning, utveckling och materielanskaffning.

Hur stora effekter vi kan uppnå bestäms av omfånget och hur snabbt vi kan utveckla samarbetet. Potentiellt har vi gjort bedömningen att ett stärkt samarbete ger möjligheter till effektivisering av vår styrkeproduktion som om vi skulle fortsätta rent nationellt skulle kräva tillskott som räknas i miljardbelopp.

I det sammanhanget vill jag dock framhålla att vårt fokus inte primärt varit ekonomiskt, utan snarare har utgått från vår ambition att vidmakthålla operativ bredd trots sjunkande numerär.

Jag vill tills vidare i huvudsak undvika att peka ut enskilda områden som särskilt intressanta, utan vill avvakta den politiska beredningen som snart är klar. Jag vill dock ge några generella reflektioner. Officersutbildningen är givetvis ett område som är högintressant av flera skäl. Dels därför att vi tillsammans så påtagligt kan stärka våra möjligheter att upprätthålla en högkvalitativ utbildning, dels därför att gemensam utbildning i sig efter hand kommer att ge starka multiplikativa effekter inom nästan alla områden.

En avgörande fråga är också knuten till graden av systemlikhet, dvs. till hur väl vi lyckas harmonisera vår materielanskaffning. Ju större grad av systemlikhet vi uppnår desto högre potential för samarbete. En viktig fråga i närtid blir därför att harmonisera våra planeringsprocesser för att underlätta en ökad samordning av vår långsiktiga materielanskaffning.

Ett centralt område har tills vidare hållits utanför de gemensamma studierna, nämligen stridsflygområdet. Motivet har naturligtvis inte varit att området är ointressant. Det är tvärtom utifrån nästan alla aspekter högrelevant. Anledningen är istället att valet av framtida stridsflygsystem just nu är ett stort eget projekt i Norge där ett av de alternativ som studeras är det svenska JAS Gripen. Det krävs emellertid inga djupgående studier för att konstatera att ett gemensamt framtida utnyttjande av samma flygsystem skulle utgöra en kraftfull katalysator för samarbete inom en lång rad områden.

5. Avslutning

Jag har i mitt föredrag framför allt uppehållit mig vid ett praktiskt militärt samarbetsperspektiv. Det räcker långt och kan hålla oss sysselsatta på ett meningsfullt sätt under ett antal år.

Samtidigt är det naturligtvis så att försvarssamarbete ytterst handlar om långt mycket mer än bara ekonomi. Det handlar om att bygga säkerhet. Perspektivet innefattar alltså lika mycket politik som ekonomi. Politik är inte försvarshefernas bord utan våra regeringars.

Låt mig därför avsluta med att citera ett par företrädare för regeringen, först utrikesminister Carl Bildt.

Bildt talade om framtida samarbete på norska ambassaden i Stockholm i mars förra året och avslutade då med följande ord:

”Vi måste fortsätta att förnya oss och förändras. I tilltagande grad ser vi att den nationella ramen är för liten för detta. Vi måste bygga ut den nordiska, den nordeuropeiska basen för vår politik på praktiskt taget alla områden. Det är detta som ligger bakom de ambitioner som vi har mellan de olika nordiska länderna, och det är där jag tror att vi har kommit fram till en vändpunkt i relationerna mellan Sverige och Norge - ett decennium efter de olika vägvalen i mitten på 1990-talet.

Nu har vi smält och anpassat oss till våra olika vägval och från denna bas kan vi skapa helt nya förutsättningar för utrikespolitik, för säkerhetspolitik, för industriellt samarbete och för det bredare, så kallade civila samhällets umgänge över Kölen. Vi kommer inte längre att stå med ryggarna mot varandra och blicka åt olika håll. Jag tror att vi tillsammans kommer att stå på vår halvö och tillsammans blicka på världen i dess helhet under de kommande decennierna.”

Försvarsminister Sten Tolgfors har i olika sammanhang markerat att regeringen nu utvärderar idéerna i den svensk-norska studien utifrån positiva utgångspunkter och att han ser det nordiska samarbetet som en central del i den framtida svenska försvarspolitik.

Både Bildts och Tolgfors´ kommentarer visar att det nu finns en stark politisk vilja och politisk förväntan på ökat försvarssamarbete med Norge, liksom med övriga nordiska grannländer.

Den boll vi försvarshefer sparkade upp till våra politiska uppdragsgivare för ett halvår sedan är alltså nu på väg tillbaka med positiva rekommendationer att gå vidare.

Det är nu upp till oss att se till att ord följs av handling. Från svensk sida ser jag fortsatt stora möjligheter. Att det kommer att krävas framsynthet och djärvhet är helt klart. Lika klart är att det kommer att krävas ett ömsesidigt givande och tagande som utifrån traditionella nationella synsätt kan vara nog så smärtsamt.

Likväl är det viktigt att hela tiden hålla i minnet att alternativet att hålla fast vid gamla rent nationella strukturer inte finns på kartan. Ökat flernationellt samarbete i olika format – bilateralt, trilateralt och multilateralt är en nödvändighet.

Utveckling och förändring går hand i hand!

Tack för uppmärksamheten och jag ser fram emot en fortsatt diskussion.